

**Ж.Ө. Өмірәлі¹, Г.Н. Рахимова²,
Э.М. Омурчиева¹, Б.К. Ильясова^{1*}**

¹Қонаев университеті, Алматы, Қазақстан

²Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан

*e-mail: baxonya_2775@mail.ru

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ӘРПК ШЕҢБЕРІНДЕ ЖЕКЕ ТҰЛҒАЛАРДЫҢ ӨТІНІШТЕРІН ҚАРАУДЫҢ КЕЙБІР ҚҰҚЫҚТЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Қазақстан Республикасының Әкімшілік рәсімдік-процестік кодексінің қабылдануымен мемлекеттік органдарда азаматтардың өтініштерін қараудың нақты тәртібін айқындауға мүмкіндік беретін мемлекеттік органдардың ішкі әкімшілік рәсімдеріндегі өзгерістер, бұл азаматтардың мүдделерін неғұрлым тиімді қорғауға, ал әкімшілік органдар мен лауазымды тұлғалар тарапынан халықтың мемлекет сенімінің деңгейін арттыруға ықпал етеді. Осы ретте, авторлар ұжымдық арыз-шағым беру рәсімін пысықтауды, апелляциялық шағым берудің ұжымдық нысанын құқықтық реттеуді, азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын, олардың заңды мүдделерін қорғауды қамтамасыз етуде құқықтық нормаларды тұжырымдау бөлігінде орын алған кемшіліктердің жоюы қажет деп санайды.

Мақалада авторлар «адам», «азамат», «жеке тұлға» терминдерінің өзара байланысы және олардың құқықтық мәртебесіне талдау жасалады. ӘРПК-нің негізгі терминологиясында «әкімшілік процесс», «әкімшілік сот ісін жүргізу» ұғымдарының кешенді ғылыми-теориялық анықтама беруді ұсынады. Зерттеу барысында әкімшілік рәсім және әкімшілік сот ісін жүргізу қатынастары мәселелері талданады.

Шағымдану құқығы – заң бұзушылықтарды жоюдың тиімді тәсілдерінің бірі, құқық бұзушылықтың алдын алу, адам мен азаматтың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау құралдарының бірі. Қазіргі кезеңде әкімшілік рәсім – іс жүргізу заңнамасының ерекшелігі біздің қоғамымыз үшін негізінен әзірге тек мамандарға ғана түсінікті, жаңа терминдер мен институттарды қолданудың тиімділігін арттыру қажеттігі туындауда. ӘРПК нормаларында көзделген жолдандымдардың нысандарына, яғни ұсыныс, арыз, шағым, өтінішхат түрлерінің анықтамасын беруді, сондай-ақ әкімшілік процеске қатысушыларға әкімшілік актіні табыстаудың заңнамалық нормалары реттеуді, жеке және ұжымдық нысанда апелляциялық шағым беру нысандарын реттейтін нормаларды жетілдіруді ұсынады.

Түйін сөздер: жеке тұлға, заңды тұлға, әкімшілік рәсім, әкімшілік орган, арыз, шағым, жолданым, әкімшілік сот, әкімшілік акт.

Zh.O. Omirali¹, G.N. Rakhimova², E.M. Omurchiyeva², B.K. Ilyassova^{1*}

¹Kunaev University, Almaty, Kazakhstan

²KazNPU named after Abaya, Almaty, Kazakhstan

*e-mail: baxonya_2775@mail.ru

On some issues of the consideration of appeals of individuals within the framework of the APC of Kazakhstan

With the adoption of the Administrative Procedural Procedure Code of the Republic of Kazakhstan, changes have been made in the internal administrative procedures of state bodies, allowing to determine the specific procedure for considering citizens' appeals in state bodies, which contributes to more effective protection of citizens' interests, and on the part of administrative bodies and officials – to increase the level of public confidence in the state. At the same time, the authors consider it necessary to finalize the collective appeal procedure, eliminate existing shortcomings in the development of legal norms in ensuring legal regulation of the collective form of filing an appeal, protection of citizens' rights and freedoms, and their legitimate interests.

In the article, the authors analyze the relationship between the terms «person», «citizen», «personality» and their legal status. In the basic terminology of the APPC, it is proposed to give a comprehensive scientific and theoretical definition of the concepts of «administrative process» and «administrative legal proceedings». The study analyzes the issues of administrative procedure and administrative-procedural relations.

The right to appeal is one of the most effective ways to eliminate violations, one of the tools for the prevention of offenses, and the protection of human and civil rights and legitimate interests. At the present stage, the specifics of administrative procedure and procedural legislation lie in the fact that for our society, for the time being, it is mostly clear only to specialists, and there is a need to increase the effectiveness of the use of new terms and institutions. It is proposed to improve the norms governing the forms of appeal provided for by the norms of the APPC, that is, the forms of submission, application, complaint, petition, as well as the legislative norms for handing over an administrative act to participants in an administrative process, the forms of filing an appeal in individual and collective forms.

Keywords: an individual, a legal entity, an administrative procedure, an administrative body, an application, a complaint, an appeal, an administrative court, an administrative act.

Ж.О. Өмірәлі¹, Г.Н. Рахимова², Э.М. Омурчиева², Б.К. Ильясова^{1*}

¹Университет Кунаева, Алматы, Казахстан

²Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Алматы, Казахстан

*e-mail: baxonya_2775@mail.ru

О некоторых вопросах рассмотрения обращений физических лиц в рамках АППК РК

С принятием Административного процедурно-процессуального кодекса Республики Казахстан изменения во внутренних административных процедурах государственных органов, позволяющие определить конкретный порядок рассмотрения обращений граждан в государственных органах, что способствует более эффективной защите интересов граждан, а со стороны административных органов и должностных лиц – повышению уровня доверия населения к государству. При этом авторы считают необходимым доработать процедуру коллективного обжалования, устранить имеющиеся недостатки в части выработки правовых норм в обеспечении правового регулирования коллективной формы подачи апелляционной жалобы, защиты прав и свобод граждан, их законных интересов.

В статье авторы анализируют взаимосвязь терминов «человек», «гражданин», «личность» и их правового статуса. В основной терминологии АППК предлагается дать комплексное научно-теоретическое определение понятий «административный процесс», «административное судопроизводство». В ходе исследования анализируются вопросы административной процедуры и административно-процессуальных отношений.

Право на обжалование – один из эффективных способов устранения нарушений, один из инструментов профилактики правонарушений, защиты прав и законных интересов человека и гражданина. На современном этапе специфика административной процедуры – процессуального законодательства заключается в том, что для нашего общества, в основном, пока понятна только специалистам, возникает необходимость повышения эффективности применения новых терминов и институтов. Предлагается совершенствовать нормы, регламентирующие формы обращения, предусмотренные нормами АППК, то есть формы представления, заявления, жалобы, ходатайства, а также законодательные нормы вручения административного акта участникам административного процесса, формы подачи апелляционной жалобы в индивидуальной и коллективной формах.

Ключевые слова: физическое лицо, юридическое лицо, административная процедура, административный орган, заявление, жалоба, обращение, административный суд, административный акт.

Кіріспе

Ұлттық құрылыстың қазіргі кезеңінде Қазақстан Республикасында қарқынды саяси өзгерістер орын алуда. Президентіміз Қасым-Жомарт Тоқаев өз Жолдауларында халықпен ашық байланыс орнату – әр мемлекеттік қызметшінің басты міндеті екендігін баса ескертеді.

Саяси модернизацияның тұжырымдамалық фрейміне «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» моделі арқау болды. Осы ретте, тұжырымдама-

ны іске асыру аясында мемлекеттік органдарда «Е-өтініш» платформасы енгізіліп, бірқатар заң актілері де қабылданды, атап айтсақ, «Қоғамдық бақылау», «Әйелдердің құқықтары мен балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету туралы» Заң, сондай-ақ, 2020 жылы 29 маусымда «Қазақстан Республикасының Әкімшілік рәсімдік-процестік кодексі» (бұдан әрі – ҚР ӘРПК) (<https://online.zakon.kz/>) қабылданып, жеке тұлғалардың өтініштерін қараудың жаңа тәртібі заңнамалық түрде белгіленді. Кодекс аясында азаматтар мен

әкімшілік органдар арасында туындайтын жария-құқықтық даулар ерекше тәртіппен қаралады.

«Е-өтініш» платформасы – бұл ӘРПК-ге негізделген билікпен дауларда азаматтардың құқықтарын нығайтуға арналған сервис болып табылады. 2023 жылдың 10 айында ПМ орталық аппаратына «е-Өтініш» ақпараттық жүйесі арқылы 40 мыңға жуық өтініш, жолданымдар келіп түскен, жаңа кодекс қабылданғанға дейінгі кезеңмен салыстырғанда, арыз-шағымдар 46% – ға көп.

Ішкі істер министрлігіне күн сайын 200-ге жуық өтініш түседі. Әрбір өтініштің заңға сәйкес өз қарау мерзімі болады. Осылайша, арыз негізінде қозғалған әкімшілік рәсімнің мерзімі 15 жұмыс күнін құрайды. Шағымды қарау мерзімі шағым түскен күннен бастап 20 жұмыс күнін құрайды. Адвокаттың өтініші 10 жұмыс күні ішінде қаралады. Атқарушылық әрекеттерді жасауға байланысты сот орындаушыларының өтініштері 3 жұмыс күні ішінде қаралады. Көрсетілетін қызметті алушының мемлекеттік қызметті көрсету мәселелері бойынша тікелей мемлекеттік қызметті көрсететін органға келіп түскен шағым тіркелген күннен бастап 5 жұмыс күні ішінде қаралуға жатады (<https://polisia.kz/ru/>).

ҚР ӘРПК – еліміз үшін азаматтардың жоғары тұрған органдардың ықтимал озбырлығынан қорғану құқығына және басқарушылық сипаттағы шешімдерді қабылдауға қатысу құқығына кепілдік беретін құқықтық жүйедегі жаңа құжат болып табылады. Кодекс құрылымы бойынша 4 бөлімнен, 29 тарау, 176 баптан тұрады.

2021 жылдың 1 шілдесінен бастап ҚР ӘРПК қабылдануымен елімізде жаңа Мамандандырылған ауданаралық әкімшілік соттар (МАӘС) құрылды. Оларды әкімшілік құқық бұзушылық істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық соттармен шатастырмау қажет. Салық, кеден, монополияға қарсы, экологиялық, инвестициялық даулар, сондай-ақ мемлекеттік органдардың іс-әрекеттеріне немесе актілеріне қатысты даулар бұрын Мамандандырылған ауданаралық экономикалық соттарда немесе аудандық соттарда қаралған болса, ендігі кезекте жаңа МАӘС-те қаралады (<https://szp.kz/news/>).

ҚР Азаматтық процестік кодексінің «Мемлекеттік биліктің, жергілікті өзін-өзі басқару органдарының, қоғамдық бірлестіктердің, ұйымдардың, лауазымды адамдар мен мемлекеттік қызметшілердің шешімдері мен әрекеттеріне (әрекетсіздігіне) дау айту туралы істер бойын-

ша іс жүргізу» деп аталатын 29 – тарауы (<https://adilet.zan.kz/kaz/>) іс жүзінде АПК-ден ӘРПК-ге бөлініп шықты.

ҚР ӘРПК қабылдаудың негізгі төрт мақсатын анықтауға болады : 1) бірыңғай заңнамалық актіде әкімшілік рәсімдер мен сот ісін жүргізудің құқықтық негіздерін, қағидаттары мен қағидаларын бекіту; 2) мемлекеттік органдар қызметінің ашықтығын қамтамасыз ету; 3) халықтың мемлекетке деген сенім деңгейін арттыру; 4) әкімшілік органдардың шешімдеріне сот бақылауы үшін критерийлер белгілеу болып табылады.

«Қазақстан Республикасының 2020 жылғы 29 маусымдағы Әкімшілік рәсімдік процессуалдық Кодексіне іске асыру жөніндегі шаралар туралы» ҚР Үкіметінің 2020 жылғы 24 қыркүйектегі № 128-ө өкіміне сәйкес (<https://adilet.zan.kz/>) еліміздің мемлекеттік органдарының басшылығы тарапынан 2020 жылғы 29 маусымдағы ҚР ӘРПК іске асыру мақсатында қабылдануы қажет болатын құқықтық актілердің тізбесі бекітуді, Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдары заңнамада белгіленген тәртіппен белгіленген тізбеге сәйкес тиісті ведомстволық нормативтік құқықтық актілерді әзірлеп, қабылдауды, Әкімшілік рәсімдерді реттейтін НҚА-ді ҚР ӘРПК-не сәйкестендіруді, ҚР Әділет министрлігіне ұсынылған ақпаратты қорытындылау және құқықтық актілер қабылданған күннен бастап бір ай мерзімнен кешіктірмей Қазақстан Республикасы Үкіметінің басшылығына қабылданған шаралар туралы хабарлауды тапсырған болатын (Татарян В.Г., Хадисов Г.Х., Тузельбаев Е.О. 2021 : 239).

Жаңа кодекстің бір ерекшелігі – ол көптеген шетелдік құқықтық институттардан, оның ішінде неміс құқықтық жүйесінен алған. Сондықтан бұл актінің бірқатар ережелері Қазақстан Республикасында қолданылып жүрген құқықтық нормалар мен институттарды түсіндіруде қиындықтар туғызады. Сондай-ақ, ӘРПК көптеген іс жүргізу актілері немесе нормалардың қолданылу жағдайында қабылданғандықтан, жаңа Кодекстің қолданыстағы заң актілеріне сәйкестігіне қатысты мәселелердің туындайтындығы да белгілі.

Әдістер мен материалдар

Мақаланы жазу барысында азаматтық құқық саласына тән жеке-құқықтық әдістер, талдау әдісі, салыстырмалы-құқықтық, формальды-құ-

құқықтық, сондай-ақ, аналитикалық әдістер қолданылды. Ғылыми танымның келесі әдістері: талдау, синтез, абстракция, жалпылау, ұқсастық және т.б. қолданылды. Зерттеу барысында қазақстандық және ресейлік ғалымдардың Әкімшілік рәсімдер мен әкімшілік сот ісін жүргізу мәселелері бойынша еңбектері, атап айтсақ, Д.Р. Егежанова, М.Т. Джунусова, А.Е. Алибеков, Д.Б. Умарғалиев, А.А. Амангелді, М.П. Досанова, М.М. Алиеваның және ресейлік ғалымдардан Р.А. Подопригора, А.В. Козулин, Е.И. Бурьянова, В.Г. Татарян, Г.Х. Хадисов, Е.О. Тузельбаевтың еңбектері қолданылды.

Талқылаулар мен нәтижелер

Заңдық ғылыми тұрғыда «адам», «тұлға», «азамат», «жеке тұлға» ұғымдарын жан-жақты зерттеу терминдердің алуан түрлілігі адамның біртұтас мазмұнын – биопсихосолеуметтік дегенді білдіреді. Биологиялық, тұлғалық және әлеуметтік принциптердің қосындысынан тұратын адам ұғымының бұл философиялық бірлігі заңда «жеке тұлға (азамат)» терминіне барынша толық сәйкес келеді.

«Адам» ұғымы барлық басқа терминдерге қатысты ең жалпы және абстрактылы болып табылады.

«Тұлға» ұғымы да ең абстрактілі мазмұндағы ұғым, ал құқықта философиядағы «адам» ұғымымен ұқсас мазмұнды болып келеді.

«Жеке тұлға» ұғымы неғұрлым оқшауланған және тәуелсіз болып көрінеді, ол қолданылатын құқық саласына қарай не «азамат» ұғымына қатысты жалпы сипатта болады (құқықтың мемлекеттік салаларында) немесе «азамат» ұғымымен (құқықтың жеке салаларында) теңестіріледі. «Азамат» терминінің өзі барлық келтірілген ұғымдардың ең аз абстрактілісі болып табылады және ол жеке адамның мемлекетпен қоғамдық-құқықтық қатынастардағы саяси-құқықтық байланысын көрсету үшін заң ғылымына енгізілген (Бурьянова 2006: 27).

Азаматтық айналымда «жеке тұлғаның» мәртебесі, оның ішінде неке қатынастарындағы жағдайы, мұрагерлік және өзге де қажетті мәліметтерге қол жеткізуде үлкен маңызға ие. Жеке және заңды тұлғалардың құқықтары мен міндеттері әрқашанда азаматтық құқықтық қатынастардың барлық өкілдері қатысушылары болып табылатын даулардың басты нысанасы болып табылады.

Сонымен қатар, Қазақстан Республикасы-

ның Конституциясымен және оның құқықтық мәртебесін айқындайтын басқа да заңнамалық нормалардың жиынтығымен реттелетін отандық заңнамалық жүйені жетілдіру аясында «жеке тұлғаның» құқықтық рөлі артуда.

Қазақстан Республикасының Конституциясының 12-бабының 2-тармағында баяндалған: «Адам құқықтары мен бостандықтары әркімге тумысынан жазылған, олар абсолютті деп танылады, олардан ешкім айыра алмайды, заңдар мен өзге де нормативтік құқықтық актілердің мазмұны мен қолданылуы осыған қарай анықталады» (<https://online.zakon.kz/>). Бұл норма жеке тұлғаның құқықтық мәртебесін, оның әрекет қабілеттілігін, барлық азаматтардың заң мен сот алдында теңдігін, өмір сүру және жеке бас бостандығын, қадір-қасиетін, ар-намысын және іскерлік беделін қорғау құқығын, жеке өмірге қол сұғылмаушылық құқығын, жеке және отбасы құпиясын, ұлттық, партиялық және діни көзқарасты анықтау құқығын, сондай-ақ республиканың бүкіл аумағында ана тілі мен мәдениетінің еркіндігін, еркін жүріп-тұру құқығын тануды білдіреді. Қазақстанның тұрғылықты жерін еркін тандауы, ар-ождан бостандығы және еркін еңбек ету құқығы – әрбір азаматтың конституциялық құқықтарының қатарына жатады және оларды қоғамдық-саяси қатынастардың басқа субъектілерінің еркінен кемітуге болмайды.

Бұл ретте құқықтардың болуымен қатар азаматтар заң мен сот алдында жауапты болуға тиіс міндеттерді де атқаратынын ұмытпаған жөн. Бұл жеке және заңды тұлғалардың құқықтық кепілдіктері кез-келген уақытта мемлекеттік билік көздерімен шектелуі мүмкін дегенді білдірмейді. Бұл нормалар қоғам мен мемлекеттің дамуы үшін нақты бағдарлар берілген саяси-құқықтық құжаттардың тежелуі мен тепе-теңдік жүйесіне негізделеді.

Әкімшілік реформа 1990 жылдары басталып, бүгінгі күнге дейін жалғасуда. Мемлекеттік басқаруды құқықтық қамтамасыз ету – бұл қоғамда өмір сүретін әрбір дерлік адамға тікелей қатысты болғандықтан, тұрақты, тұрақты жетілдіруді және дамытуды талап ететін маңызды мәселелердің бірі. Қазақстан Республикасы егемендік алғаннан бері адам мен азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қорғауды күшейтуге, осы принциптерді қолданыстағы заңнамада бекітуге дәйекті түрде ұмтылып келеді. Қазақстан Республикасының Негізгі Заңы біздің елімізді демократиялық, зайырлы, құқықтық және әлеуметтік мемлекет ретінде жариялады, оның

ең қымбат құндылығы – адам және оның өмірі, құқықтары мен бостандықтары. Қазақстан Республикасының адам өмірінің, құқықтары мен бостандықтарының ең жоғары құндылығы деп танылуы – тәуелсіз мемлекет пен оның негізгі конституциялық құндылықтарын бойына сіңірген халқының іргелі жетістігі (Джунусова 2024: 53).

Шағымдану құқығы – заң бұзушылықтарды жоюдың тиімді тәсілдерінің бірі, құқық бұзушылықтың алдын алу, адам мен азаматтың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау құралдарының бірі (Козулин 1994: 144). Азаматтардың жеке өтініш беру, сондай-ақ мемлекеттік органдар мен жергілікті өзін-өзі басқару органдарына жеке және ұжымдық өтініштер жолдау құқығы еліміздің Негізгі Заңының 33-бабында бекітілген маңызды конституциялық құқықтарының бірі болып табылады (<https://online.zakon.kz/>). Конституциялық ережелер өтініштерді жеке де, ұжымдық түрде де беруге болатынын нақты көрсетеді. ҚР азаматтарының тікелей және өз өкілдері арқылы мемлекет ісін басқаруға қатысуға, мемлекеттік органдар мен жергілікті өзін-өзі басқару органдарына тікелей өзі жүгінуге, сондай-ақ жеке және ұжымдық өтініштер жолдауға құқығы бар.

Азаматтардың жолданымдары азаматтық қоғам мен мемлекеттік басқару механизмі арасындағы байланыстың қажетті нысаны болып табылады. Біріншіден, өтініштердің көмегімен азаматтар әлеуметтік белсенділік танытады. Екіншіден, үндеу қоғам үшін болуы мүмкін келеңсіз салдардың алдын алуға көмектеседі (Егжанова 2023: 26).

Жолданымдардың ең көп таралған нысандары: ұсыныс, арыз, шағым, өтінішхат болып табылады. Осы өтініштердің әрқайсысының өзінің ерекшелігі, қараудың ерекше тәртібі және әртүрлі құқықтық салдары бар. Жергілікті өзін-өзі басқару органдары азаматтардың келіп түскен өтініштеріне уақтылы жауап беруге және қандай да бір құқықтар бұзылған жағдайда оларды қалпына келтіру үшін шаралар қолдануға міндетті.

Жоғарыда аталған жолданымдардың ішінде арыз және шағым әкімшілік органмен назарға алынады. Жаңа ҚР ӘРПК бойынша хабарламаларды, ұсыныстарды, жауаптар мен жолданымдарды қарау енді оңайлатылған әкімшілік рәсім шеңберінде жүзеге асырылады.

ҚР ӘРПК 4-бабының 16-тармағына сәйкес жолданым – әкімшілік органға немесе лауазымды адамға жазбаша (қағаз және (немесе) элект-

рондық) немесе ауызша нысанда, сондай-ақ бейнеконференц-байланыс, бейнежолданым нысанында жіберілген арыз немесе шағым болып табылады (<https://online.zakon.kz/>). Заңнамалық анықтамадан көріп отырғанымыздай, жолданымдар екі нысанда берілуі мүмкін: арыз немесе шағым беру арқылы.

Алайда, қолданыстағы ӘРПК нормаларында конституциялық түрде бекітілген шағым беру құқығы түрлерінің анықтамалары жоқ, сондай-ақ ұжымдық нысанда шағым беру құқығы, әкімшілік процеске қатысушыларға әкімшілік актіні табыстаудың заңнамалық нормалары реттелмеген, мәселен, әкімшілік акт ұжымға беріледі ме немесе ұжымның өкіліне беріледі ме белгісіз. Бұл олқылықтар жаңа ӘРПК қабылданғанға дейін қолданыста болған «Жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі туралы» Қазақстан Республикасының Заңында да шешімін таппаған болатын. Жеке және ұжымдық нысанда апелляциялық шағым беру нысандарын реттейтін нормалардың болмауы бекітілген конституциялық қағидаттың бұзылуын көрсетеді деп есептейміз.

Әкімшілік процедураларды талдаудан бұрын ӘРПК-нің негізгі терминологиясын түсіну қажет. ӘРПК-де, біздің ойымызша, артық анықтамалар синонимдер немесе мүлдем ашылмаған терминдер жиі қолданылады. Мысалы, «әкімшілік процесс», «әкімшілік сот ісін жүргізу» терминдерінің анықтамасы жоқ, дегенмен контекст бұл істі сотта қарауды білдіреді. Заңгер ғалым А.А. Амангелдінің пікірінше, әкімшілік сот ісін жүргізу бұл соттың ҚР АӨК-де айқындалған істер санаттары бойынша сот төрелігін іске асыру жөніндегі қызметі болып табылады (Амангелді 2022: 29).

Біздің ойымызша, жаңа қабылданған ҚР ӘРПК шеңберінде заңнамалық қолданысқа енгізілген өтініш, әкімшілік орган және т.б. сияқты бірқатар ұғымдар мен құқықтық категориялардың да тиісті түрде кешенді ғылыми-теориялық әзірлемесі жоқ, осы себепті, бұл заң жан-жақты қайта қаралуды, әлі де өзгерістер мен толықтыруларды қажет етеді. Кодекс нормаларын саралауда заңгер ғалымдардың ғылыми доктриналарының, сот органдары мен практикалық заңгерлердің және т.б. қызметіндегі құқық қолданудың синтезін кеңінен қолдану дұрыс шешімдер қабылдауға септігін тигізеді.

Әкімшілік рәсім және әкімшілік сот ісін жүргізу қатынастары мәселелеріне ерекше назар аудару қажет, өйткені бір заңнамалық актіге екі

түрлі кезеңді енгізу өте инновациялық шешім болып табылады.

Қазақстан Республикасының ӘРПК-де көзделген әкімшілік рәсім, басқаша айтқанда, әкімшілік органдардың және лауазымды адамдардың жеке немесе заңды тұлғалардан келіп түскен арыздары мен шағымдарын қараудың сотқа дейінгі әкімшілік рәсімі болып табылады. Айта кету керек, екі институт та, Әкімшілік процедуралар да, әкімшілік сот ісін жүргізу де Германияның құқықтық реттеу тәжірибесі негізінде жасалған.

Жаңадан қабылданған ҚР ӘРПК инновациялық сипатына қарамастан, ғалымдар әлі де болса әкімшілік органдар мен лауазымды тұлғалардың әкімшілік іс жүргізудің қатысушылары ретінде заңнамалық тұрғыдан бекітілмегендігін сынға алады. Мәселен, Ф.П. Досанова мен М. М. Алиев ӘРПК талдауы әкімшілік рәсімге қатысушы өтініш беруші мен мүдделі тұлға болып табылады деген пікірді ұстанады. Заң шығарушы тарапынан әкімшілік органдар мен олардың лауазымды тұлғаларын әкімшілік іс жүргізуге қатысушылар ретінде бекітілмеген. Осы ретте, авторлар мұндай норманы енгізу қажеттігін алға тарта отырып, мемлекеттік басқарудың мәртебесін ресімдеудің және кез-келген дәрежедегі лауазымды тұлғаларды жауапкершілікке тартудың, сол арқылы жеке жауапкершілік принципін қамтамасыз етудің маңыздылығын атап өтеді. (Досанова 2022: 63.).

Қазақстан Республикасындағы азаматтық сот ісін жүргізуден айырмашылығы, әкімшілік іс жүргізу Қазақстан Республикасы ӘРПК 117-бабына сәйкес сот шешімін орындау және соттың қадағалау сатысын қамтиды. Азаматтық сот ісін жүргізу тәртібімен заңды күшіне енген және «Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес (<https://adilet.zan.kz/>) сот орындаушыларына жіберілген сот актілерінен айырмашылығы, әкімшілік іс бойынша сот қаулысы заңды күшіне енгеннен кейін үш жұмыс күні ішінде осы Кодекстің 171-бабының 1-тармағына сәйкес сот орындаушысымен жауапкерге орындауға жіберіледі, ал жауапкер өз кезегінде әкімшілік іс бойынша сот шешімін бір ай мерзімде орындауға міндетті, ол туралы сотқа хабарлауға міндетті.

Олай болмаған жағдайда, яғни сот шешімі белгіленген мерзімде өз еркімен орындалмаса, бірінші сатыдағы сот ҚР ӘРПК 127-бабына сәйкес ақшалай өсімпұл салады. Егер жауапкер

әкімшілік іс бойынша сот шешімін ерікті түрде орындамаған жағдайда, сот шешімі Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексінің нормаларына сәйкес атқару парағы бойынша мәжбүрлеп орындалуға жатады. ӘРПК бойынша шағымдану мерзімі үш айдан бір айға дейін қысқартылды. Бұл ретте АПК нормаларынан да бас тарта алмаймыз, себебі, мүдделерді білдіру, дәлелдеу және дәлелдеу процесі, істерді алдын ала тыңдауға дайындау, талап қоюды, апелляциялық және кассациялық шағымдарды қамтамасыз ету және т.б. мәселелер әлі де реттеледі.

ӘРПК нормалары жалпы алғанда, әкімшілік іс жүргізу заңнамасы жеке және заңды тұлғалардың құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін тек мемлекеттік органдардың заңсыз әрекеттерінен қорғауға арналған. Банк мекемелерінің немесе басқа да үкіметтік емес ұйымдардың әрекетіне немесе әрекетсіздігіне шағымдануға мүмкіндік беретін нормалар көзделмеген (Алибеков 2022: 156).

Алайда, бұл мүлдем дұрыс емес, өйткені, ӘРПК-нің 4-бабының 7-тармағына сәйкес, әкімшілік органға тек мемлекеттік меншіктегі заңды тұлғалар ғана емес, сонымен қатар Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес әкімшілік актіні қабылдау, әкімшілік әрекетті (әрекетсіздікті) жасауға уәкілеттік берілген басқа да ұйымдар да кіреді. Жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі мен мерзімдері бұзылған жағдайда қозғалады. ҚР «Әкімшілік құқық бұзушылық туралы» Кодексінің 189, 805-баптарынан бастап прокуратура органдары заңды тұлғаларды әкімшілік жауапкершілікке тарту құқығына ие.

Әкімшілік құқық теориясында әкімшілік рәсімдер әдеттегі, ішкі және жеңілдетілген (оңтайландырылған) болып бөлінеді (Подопригора 2010: 251). Әдеттегі әкімшілік процедуралар тиімді басқару қызметінің нәтижесі болып табылады. Олардың арызы бойынша әкімшілік акт ресімделеді және ҚР ӘРПК 64-бабына сәйкес кодексте белгіленген тәртіппен берілген жолданым міндетті түрде қабылдануға, тіркелуге, есепке алынуға және қаралуға жатады (<https://online.zakon.kz/>).

Ішкі әкімшілік рәсім мемлекеттік органдардың ішкі қызметінің ақпараттық алмасу, жоспарлау, мониторинг, деректерді басқару және т.б. сияқты бағыттарын айқындайды. Подопригора Р.А. әкімшілік рәсімдердің белгіленген тізбесі толық емес деп санайды, сонымен қатар ол азаматтардың өтініштері бойынша рәсімді әкім-

шілік рәсімдердің дербес түрі деп таниды (Подпригора 2010: 251).

Ішкі рәсімдер лауазымды тұлғаның дара әкімшілік қызметіне немесе алқалы мемлекеттік органның қызметіне, мемлекеттік органның қызметін ұйымдастыру мәселелеріне, қызметтік құжаттарды қараудың, өткізудің және олардың орындалуын ішкі бақылаудың ішкі тәртібіне, мемлекеттік органдар арасында ақпарат алмасуға, сондай-ақ мемлекеттік функцияларды бөсекелес ортаға беруді жүзеге асыруға байланысты (Подпригора 2021: 137-146.).

Оңайлатылған әкімшілік рәсім мемлекеттік емес субъектілердің мемлекеттік органдармен өзара іс-қимылын білдіреді. Кодексте айқындалған азаматтардың өтініштерін реттеу тәртібі және оның қолданылуы әкімшілік рәсімдерді жүзеге асырумен байланысты.

Жеке тұлға әкімшілік органға жазбаша, ауызша және электронды түрде жүгіне алады.

Оңайлатылған әкімшілік іс жүргізудің ҚР ӘРПК 62-70-баптарының ережелерімен реттелетін әкімшілік іс жүргізуден айырмашылығына түсіндірме беру үшін алдымен әкімшілік іс жүргізудің түсінігіне тоқталайық. Қазақстан Республикасының ӘРПК-нің 4-бабының 8 тармағына сәйкес, оның мәнінен шағымдану тәртібін реттеу және оңайлатылған әкімшілік іс жүргізу құқықтық реттеудің ортақ белгілерімен де сипатталады және айырмашылықтары да бар.

Заңнамалық деңгейде хабарламаларды, ұсыныстарды, сұратымдарды және пікірлерді қарау кезінде жолданымдарды қараудың қолданыстағы тәртібі сақталады. Алайда жолданымдарды қарау кезінде тындау жүргізілмейді, ал қарау қорытындысы бойынша Әкімшілік акт қабылданбайды. Өтініштерді қарау тәртібі рәсімінің нәтижесі тиісті жазбаша (қағаз) және немесе электрондық нысанда ресімделген әкімшілік актіні қабылдау болып табылады. Сондай-ақ, ҚР ӘРПК 76-бабына сәйкес өтініш негізінде қозғалған әкімшілік рәсімді қарау мерзімі оның келіп түскен күнінен бастап он бес жұмыс күнін құрайды, оны есептеу оны қоздыру сәтінен басталады, бірақ екі айдан аспайды (<https://online.zakon.kz/>). Жеңілдетілген әкімшілік рәсімді жүргізу тәртібіне қатысты нақты мерзім айқындалмаған.

Жоғарыда атап өтілгендей, әкімшілік органның әкімшілік актіні қабылдауға және әкімшілік әрекетті (әрекетсіздікті) жасауға құқығы бар. Әкімшілік орган ұғымы ҚР ӘРПК-де алғаш рет енгізілді. Мұндай органдар орталық атқарушы органдар, сондай-ақ Қазақстан Республикасы

Үкіметінің құрамына кірмейтін органдар, жергілікті өзін-өзі басқару органдары, мемлекеттік мекемелер мен кәсіпорындар, басқа да ұйымдар (мысалы, нотариаттық палата және т.б.) болуы мүмкін.

Қорытынды

Азаматтардың мемлекеттік органдарға қол жеткізу проблемасы өте өзекті және іс жүзінде маңызды болып табылады. Өтініш беру институты мемлекеттік аппараттың халықпен байланысын нығайтудың қосымша арнасы болып табылады және олардың мемлекетке деген сенімінің дәлелі, сондай-ақ, әрбір хат пен ауызша өтініш халықтың мұқтаждықтарының, сұраныстары мен көңіл-күйінің өзіндік көрсеткіші болып табылады. Мемлекеттік органдар өтініштер арқылы өз азаматтарына не қажет екенін, не қажет екенін «естіп», «көре» алады, бұл өз бейнесінің орасан зор ақпарат көзі.

Қорытындылай келе, ӘРПК қабылдануына байланысты мемлекеттік органдардың ішкі әкімшілік рәсімдерінде болған өзгерістер мемлекеттік органдарда азаматтардың өтініштерін қараудың нақты тәртібін айқындауға мүмкіндік береді, бұл азаматтардың мүдделерін неғұрлым тиімді қорғауға, ал әкімшілік органдар мен лауазымды тұлғалар тарапынан халықтың мемлекет сенімінің деңгейін арттыруға әкелетін заң аясында әрекет етуге ықпал етеді.

Бұл ретте, азаматтардың ұжымдық өтініш беру рәсімін пысықтауды, егер өтініш ұжымдық нысанда берілсе, үлгілер бойынша іс-қимыл алгоритмдерін әзірлеуді орынды деп санаймыз.

Қолданыстағы заңнамалық базаға қарамастан, мәселе апелляциялық шағым берудің ұжымдық нысанын құқықтық реттеу, оларды тәжірибеде сынау бойынша нормалардың болмауында; қолжетімді нормативтік материал ретінде құқықтық теория, заң шығару техникасы, логика, семантика және т.б.. Қолданыстағы әкімшілік іс жүргізу заңнамасының ерекшелігі қоғамымыз үшін жаңа және негізінен тек мамандарға ғана түсінікті терминдер мен институттарды қолдану қажеттілігінен тұрады. Сот төрелігіне қолжетімділіктің бекітілген конституциялық қағидатын іске асыру және сонымен бірге азаматтардың құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін бірінші кезекте қорғауды қамтамасыз ету үшін құқықтық нормаларды тұжырымдау бөлігінде арнайы заңнаманың орын алған кемшіліктерін жою қажет деп санаймыз.

Рәсімдік құқық саласындағы нормативтік-құқықтық массивке қарамастан, проблема өтініш берудің ұжымдық нысанын құқықтық реттеу, оларды практикада байқаудан өткізу туралы нормалардың болмауында; құқық теориясы, заңнамалық техника, логика, семантика және т.б. тұрғысынан қолда бар нормативтік материал ретінде Қолданыстағы әкімшілік рәсімдік-іс жүргізу заңнамасының ерекшелігі біздің қоғамымыз үшін негізінен әзірге тек мамандарға ғана түсінікті жаңа терминдер мен институттарды қолдану қажеттігінен тұрады.

Сонымен қатар, азаматтардың ұжымдық өтініш беру рәсімін пысықтау, егер өтініш ұжымдық нысанда берілсе, іс-қимыл алгоритмдерін үлгілер бойынша әзірлеу орынды деп санаймыз. Процедуралық құқық саласындағы нормативтік-құқық-

тық массивке қарамастан, мәселе өтініш берудің ұжымдық нысанын құқықтық реттеу, оларды практикада сынақтан өткізу; құқық теориясы, заңнамалық техника, логика, семантика және т. б. тұрғысынан қолда бар нормативтік материалдың сапасы туралы нормалардың болмауында жатыр. Қолданыстағы әкімшілік процедуралық-процедуралық заңнаманың ерекшелігі – біздің қоғам үшін жаңа терминдер мен институттарды қолдану қажеттілігі, негізінен тек мамандарға түсінікті. Сот төрелігіне қол жеткізудің бекітілген конституциялық қағидатын іске асыру және сонымен бірге азаматтардың құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін басымдықпен қорғау үшін құқықтық нормаларды тұжырымдау кезінде бөлігінде арнаулы заңнаманың кемшіліктерін жою қажет деп санаймыз.

Әдебиеттер

«Қазақстан Республикасының Әкімшілік рәсімдік-процестік кодексі» Қазақстан Республикасының 2020 жылғы 29 маусымдағы № 350-VI Кодексі (2025.16.03. берілген өзгерістер мен толықтыруларымен). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=38066317.

Более 40 тысяч обращений поступило в МВД через «е-Өтініш» за 10 месяцев. Polisia.kz : <https://polisia.kz/ru/bolee-40-tysyach-obrashhenij-postupilo-v-mvd-cherez-e-otinish-za-10-mesyatsev/>.

В Казахстане вводится в действие новый Административный Процедурно-Процессуальный Кодекс Республики Казахстан. 07.2021. <https://szp.kz/news/287-v-kazakhstane-vvoditsya-v-deystvie-novyy-administrativnyy-protsedurno-protsessua>.

Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексі. Қазақстан Республикасының Кодексі 2015 жылғы 31 қазандағы № 377-V ҚРЗ. «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1500000377#z2016>.

«2020 жылғы 29 маусымдағы Қазақстан Республикасының Әкімшілік рәсімдік-процестік кодексін іске асыру жөніндегі шаралар туралы» Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің 2020 жылғы 24 қыркүйектегі № 128-ө өкімі. «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі. <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/R2000000128>.

Татарян В.Г., Хадисов Г.Х., Тузельбаев Е.О. Административный процедурно-процессуальный кодекс Республики Казахстан : общий анализ его структуры, основных терминов, понятий и некоторые авторские размышления. 2021 г. С. 239.

Бурьянова Е.И. Условия, определяющие правосубъектность индивида: общетеоретический аспект: диссертация кандидата юридических наук: 12.00.01. ил. РГБ ОД, 61 06-12/1898 – Волгоград. – 2006. – 185 с.

Қазақстан Республикасының Конституциясы 1995 жылғы 30 тамыз (2022.19.09. берілген өзгерістер мен толықтыруларымен). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51005029.

М.Т. Джунусова. Конституционно-правовые аспекты защиты прав и свобод человека и гражданина в Республике Казахстан. Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің ХАБАРИШЫСЫ. Құқық сериясы. №2(147)/ 2024. ISSN: 2616-6844. eISSN: 2663-1318. 53 б.

Козулин А.В. Права человека и их защита // Государство и право. № 2, 1994. С. 144.

Егежанова Д.Р. Правовое регулирование порядка рассмотрения обращений физических лиц в рамках АППК РК. «Alikhan Bokeikhan University Хабаршысы, № 1 (56), 2023 г. С.24.

Амангелді А.А. Правовой анализ применения некоторых аспектов административного процедурно-процессуального кодекса в Республике Казахстан. Вестник Института законодательства и правовой информации РК № 3 (70)-2022. С. 29. <https://vestnik.zqai.kz/index.php/vestnik/issue/view/30>.

Досанова М.П., Алиева М.М. Об участниках административной процедуры и иных лицах, в ней участвующих // Право и управление. -№2. – 2022. – С. 58-63.

«Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы» Қазақстан Республикасының 2010 жылғы 2 сәуірдегі № 261-IV Заңы. «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі. https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z100000261_.

Алибеков А.Е., Умарғалиев Д.Б. Сравнительно-правовой анализ деятельности прокурора в административном и гражданском судопроизводстве Республики Казахстан. Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия Право № 1(138)/2022. С. 156.

Административное право: учебный курс/ под ред. Р.А. Подопрігоры.- Алматы :Налоговый эксперт, 2010.- 368 с.
 Подопрігора Р.А. Развитие административного законодательства в Республике Казахстан: новый кодекс // Вестник ВГУ. Серия: Право. -№1. – 2021. – С. 137-146.

References

- «Qazaqstan Respublikasynyñ Äkimshilik räsiimdık-protsestik kodeksi» Qazaqstan Respublikasynyñ 2020 jylgy 29 mausymdağy № 350-VI Kodeksi (2025.16.03. berilgen ózgerister men tolyqtyrylyarmen). Retrieved from https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=38066317. [“Administrative Procedural Code of the Republic of Kazakhstan” No. 350-VI of June 29, 2020 (with amendments as of March 16, 2025).]
- Bolie 40 tysiach obraşchenij postupilo v MVD cherez “e-Ötiniş” za 10 mesyatsev. (n.d.). Polisia.kz. Retrieved from <https://polisia.kz/ru/bole-40-tysyach-obrashhenij-postupilo-v-mvd-cherez-e-otinish-za-10-mesyatsev/>. [More than 40 thousand requests received by the Ministry of Internal Affairs through “e-Ötinish” in 10 months.]
- V Kazakhstane vvoditsya v deystvie novyy Administrativnyy Protsesturno-Protsestual’nyy Kodeks Respubliki Kazakhstan. (2021, July). Retrieved from <https://szp.kz/news/287-v-kazakhstane-vvoditsya-v-deystvie-novyy-administrativnyy-protsesturno-protsestual>. [A new Administrative Procedural Code of the Republic of Kazakhstan comes into effect.]
- Qazaqstan Respublikasynyñ Azamattıq protsestik kodeksi. Qazaqstan Respublikasynyñ Kodeksi 2015 jylgy 31 qazañdağy № 377-V QRZ. “Ädilet” Qazaqstan Respublikasy normativtik quqıqtıq aktıleriniñ aqparattyq-quqıqtıq jýyesi. Retrieved from <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1500000377#z2016>. [Civil Procedural Code of the Republic of Kazakhstan No. 377-V dated October 31, 2015. “Ädilet” Information-Legal System of Regulatory Legal Acts of the Republic of Kazakhstan.]
- “2020 jylgy 29 mausymdağy Qazaqstan Respublikasynyñ Äkimshilik räsiimdık-protsestik kodeksin iske asıru jöindegi şaralar turalı” Qazaqstan Respublikasy Prem’er-Ministriniñ 2020 jylgy 24 qyrkúyektėgi № 128-ö ökimi. “Ädilet” Qazaqstan Respublikasy normativtik quqıqtıq aktıleriniñ aqparattyq-quqıqtıq jýyesi. Retrieved from <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/R2000000128>. [On measures to implement the Administrative Procedural Code of the Republic of Kazakhstan dated June 29, 2020. Decree No. 128-ö dated September 24, 2020, of the Prime Minister of the Republic of Kazakhstan.]
- Tataryan, V. G., Khadisov, G. Kh., & Tuzelbaev, E. O. (2021). Administrativnyy protsesturno-protsestual’nyy kodeks Respubliki Kazakhstan: obshchiy analiz ego struktury, osnovnykh terminov, ponyatiy i nekotorye avtorskie razmyshleniya [Administrative procedural code of the Republic of Kazakhstan: general analysis of its structure, basic terms, concepts, and some author reflections] (p. 239).
- Bur’yanova, E. I. (2006). Usloviya, opredelyayushchie pravosub’yektnost’ individua: obshcheteoreticheskiy aspekt [Conditions determining the legal capacity of an individual: general theoretical aspect] (Candidate dissertation). Volgograd, Russia.
- Qazaqstan Respublikasy Konstitutsiyası 1995 jylgy 30 tamyz (2022.19.09. berilgen ózgerister men tolyqtyrylyarmen). Retrieved from https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=51005029. [Constitution of the Republic of Kazakhstan dated August 30, 1995 (with amendments as of September 19, 2022).]
- Junusova, M. T. (2024). Konstitutsionno-pravovyye aspekty zashchity prav i svobod cheloveka i grazhdanina v Respublike Kazakhstan [Constitutional and legal aspects of protection of human and citizen rights and freedoms in the Republic of Kazakhstan]. *L.N. Gumilyov Eurasian National University Bulletin, Law Series*, (2 (147)), 53.
- Kozulin, A. V. (1994). Prava cheloveka i ikh zashchita [Human rights and their protection]. *Gosudarstvo i pravo*, (2), 144.
- Egezhanova, D. R. (2023). Pravovoye regulirovaniye poryadka rassmotreniya obrashcheniy fizicheskikh lits v ramkakh APPK RK [Legal regulation of the procedure for considering appeals of individuals within the framework of the Administrative Procedural Code of the Republic of Kazakhstan]. *Alikhan Bokeikhan University Herald*, (1 (56)), 24.
- Amangeldi, A. A. (2022). Pravovoy analiz primeneniya nekotorykh aspektov administrativnogo protsesturno-protsestual’nogo kodeksa v Respublike Kazakhstan [Legal analysis of the application of some aspects of the administrative procedural code in the Republic of Kazakhstan]. *Bulletin of the Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan*, (3 (70)), 29. Retrieved from <https://vestnik.zqai.kz/index.php/vestnik/issue/view/30>
- Dosanova, M. P., & Alieva, M. M. (2022). Ob uchastnikakh administrativnoy protsedury i inykh litsakh, v ney uchastvuyushchikh [On participants of administrative procedure and other persons involved]. *Pravo i upravlenie*, (2), 58-63.
- “Atqarushylyk is zhurghizu zhanye sot oryndawshylarynyñ márteshesi turaly” Qazaqstan Respublikasy 2010 jylgy 2 säuirdegi № 261-IV zañy [“On Enforcement Proceedings and Status of Bailiffs” Law No. 261-IV of the Republic of Kazakhstan dated April 2, 2010]. Retrieved from <https://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z100000261>.
- Alibekov, A. E., & Umargaliyev, D. B. (2022). Sravnitel’no-pravovoy analiz deyatel’nosti prokurora v administrativnom i grazhdanskom sudoproizvodstve Respubliki Kazakhstan [Comparative legal analysis of prosecutor’s activity in administrative and civil proceedings of the Republic of Kazakhstan]. *Vestnik Evraziyskogo natsional’nogo universiteta imeni L.N. Gumileva, Law Series*, (1 (138)), 156.
- Administrativnoye pravo: uchebnyy kurs [Administrative Law: textbook] (2010). Almaty, Kazakhstan: Nalogovyy ekspert.
- Podoprіgora, R. A. (2021). Razvitiye administrativnogo zakonodatel’sstva v Respublike Kazakhstan: novyy kodeks [Development of administrative legislation in the Republic of Kazakhstan: new code]. *Vestnik VGU. Seriya: Pravo*, (1), 137–146.

Авторлар туралы мәлімет:

Өмірәлі Жазира Өмірәліқызы – заң ғылымдарының докторы, Қонаев университеті (Қазақстан, Алматы қ., e-mail: zhaziraomirali@mail.ru);

Рахимова Гакку Нурлановна – PhD, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті (Қазақстан, Алматы қ., e-mail: gakku_almatycity@mail.ru);

Омурчиева Эльвира Маратовна – заң ғылымдарының кандидаты, Қонаев университеті (Қазақстан, Алматы қ., e-mail: ya@elvira-marat.ru);

Ильясова Бақытгүл Қуанышқызы (автор-корреспондент) – заң ғылымдарының кандидаты, Қонаев университеті (Қазақстан, Алматы қ., e-mail: baxonyu_2775@mail.ru).

Information about the authors:

Ominali Zhazira Ominalikyzy – Doctor of Law, Kunayev University (Kazakhstan, Almaty, e-mail: zhaziraomirali@mail.ru);

Rakhimova Gakku Nurlanovna – PhD, Kazakh National Pedagogical University named after Abai (Kazakhstan, Almaty, e-mail: gakku_almatycity@mail.ru);

Omurchieva Elvira Maratovna – Candidate of Law, Kunayev University (Kazakhstan, Almaty, e-mail: ya@elvira-marat.ru);

Ilyasova Bakytgul Kuanyshkyzy (corresponding-author) – Candidate of Law, Kunayev University (Kazakhstan, Almaty, e-mail: baxonyu_2775@mail.ru).

Сведения об авторах:

Омирәлі Жазира Омирәліқызы – доктор юридических наук, Кунаев Университет (Алматы, Казахстан, e-mail: zhaziraomirali@mail.ru);

Рахимова Гакку Нурлановна – доктор юридических наук, Казахский национальный педагогический университет имени Абая (Алматы, Казахстан, e-mail: gakku_almatycity@mail.ru);

Омурчиева Эльвира Маратовна – кандидат юридических наук, Кунаев Университет (Алматы, Казахстан, e-mail: ya@elvira-marat.ru);

Ильясова Бақытгүл Қуанышқызы (корреспондент-автор) – кандидат юридических наук, Кунаев Университет (Алматы, Казахстан, e-mail: baxonyu_2775@mail.ru).

Тіркелді: 28 наурыз 2025 жыл
Қабылданды: 15 маусым 2025 жыл